

Zes soorten zandoogjes in Het Langeveld

Het Langeveld is een bijzonder vlinderrijk natuurgebied in de binnenrand tussen De Zilk en Noordwijkerhout. Bijna alle duinvlinders van Zuid-Kennemerland zijn er te zien. Zo leven er zes verschillende soorten zandoogjes, oranjebruine vlinders met 'oogjes' op de vleugel. Nummer zeven is in aantocht.

De duinrel in het Langeveld voorkomt dat het water te snel wegstroomt. In het voorjaar paren hier rugstreeppad en gewone pad. Grote waterweegbree bloeit 's zomers in de opdrogende bedding. Vlinders vinden hier nectar in overvloed.
Foto: Joost Bouwmeester

JOOP MOURIK

Het Langeveld ligt als een groene arm langs de Noordwijkse duinrand. Het biedt bescherming tegen weer en wind. Het oude, kleinschalige boerenland is na de oorlog grotendeels omgezet in recreatiebos. Toch is het vroegere karakter niet helemaal verdwenen. Te midden van het aangeplante groen ontdekt de attente wandelaar al snel oude eikenhakhoutbosjes, hier en daar een verlaten teellandje en zelfs nog iets van de vroegere heide. Er zijn ook tekens van landschap-

pelijke verjonging: een in 2006 aangelegde duinrel met poelen, bloemrijke veldjes en doorkijkjes op de hoge duintoppen in het westen. In 2008 is in het Langeveld een vlindermonitoring route uitgezet. Vrijwilligers van de KNNV Dagvlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland tellen wekelijks de vlinders, vanaf april tot oktober. Sinds 2008 zijn er 27 verschillende soorten gezien, enkele daarvan ook nog eens in hoge aantallen.

De argusvinder komt voor op allerlei gevarieerde graslanden met kale grond langs slootkanten, wegen, dijken, heggen en bosranden. Plant zich voort op allerlei grassen, heeft een voorjaars- en zomergeneratie, en is de afgelopen jaren in aantal achteruit gegaan.
Foto: Joost van der Sluijs

Het bont zandoogje is een soort van open bossen, bosranden, parken en tuinen. Plant zich voort op grassen en is de afgelopen decennia in Nederland enorm toegenomen. Komt pas sinds 2003 in de duinen van Zuid-Kennemerland voor. Foto: Joost van der Sluijs

Het bruin zandoogje is een algemene soort van allerlei wat ruigere graslanden, plant zich ook voort op grassen en is een echte zomervlinder. Foto: Joost van der Sluijs

Standvlinders en trekkers

Wanneer je op een zonnige dag in juli of augustus in het Langeveld gaat wandelen dan fladderen daar veel vlinders. Sommige soorten zijn er altijd wel omdat ze er het hele jaar verblijven als ei, rups, pop of vlinder. Dat zijn de lokale standvlinders. Hiertoe behoren bijvoorbeeld icarusblauwtje, kleine vuurvlinder, de koolwitjes en enkele zandoogjes. Andere soorten vliegen er onregelmatig; soms helemaal niet, andere jaren talrijk. Dat zijn de trekvlinders en zwervers. Deze vlinders komen af op de nectarplanten, de rupsen leven elders. Voor trekvlinders zoals de distelvlinder is het gebied een soort tankstation langs de snelweg. Voor duinbewoners als de kleine parelmoervlinder of de heivlinder, is het een uitwijkplaats wanneer er in de aangrenzende duinen weinig te drinken is.

Al direct bij binnenkomst vliegen de bonte zandoogjes langs de bospaden. Hun bonte, bruin-wit geblokte vleugels zijn vrij gemakkelijk te zien, vooral als ze even willen landen op een zon verlicht blad. Dan zie je ook direct het 'oogje' op hun vleugels waar de naam naar verwijst. Bont zandoogje is een typische vlindersoort van licht bos en heeft zich pas na 2000 in de streek gevestigd. Daarna is het hard gegaan, de soort heeft zich uitgebreid, en tegenwoordig vliegt het bont zandoogje vrijwel overal in natuurgebieden, parken en tuinen.

Sterke vliegers

Er zijn nog meer zandoogjes in het Langeveld, in totaal zes verschillende soorten. Nummer zeven is de komende tijd te verwachten want het oranje zandoogje is bezig met een opmars vanuit het zuiden. Bruin zandoogje, bont zandoogje en hooibeestje zijn algemene standvlinders. Voor heivlinder en argusvlinder moet je wat geluk hebben omdat de duinen het eigenlijke leefgebied zijn. Wanneer het daar 's zomers echter droog en dor is komen de vlinders naar beneden om nectar te drinken van oeverplanten aan de duinreel. Koninginnenkruid en watermunt zijn favoriet.

Behalve aan hun bruine tot oranje kleuren en de 'ogen' op de onderkant van de vleugels zijn de zandoogjes ook goed te herkennen aan hun vlucht. Heivlinder en argusvlinder behoren tot de sterke vliegers met een krachtige en snelle vleugelslag. Op mooie dagen zijn ze moeilijk te benaderen want dan zijn ze zeer alert. Gewoon een minuutje stil blijven staan en wachten, heel vaak landt de vlinder dan even later weer op dezelfde nectarbloem waarvandaan hij opvloog.

Bont zandoogje, bruin zandoogje en hooibeestje zijn een stuk rustiger. Ze dartelen meer dan dat ze een eind weg vliegen. Ze doen een paar vleugelslagen en zweven daarna weer een eindje. Bont zandoogje duikt al gauw het

bos in, bruin zandoogje vliegt graag op ooghoogte aan bosranden en op ruige graslandjes met bramen of hoge kruiden. Hooibeestje vliegt vaak dichtbij de grond in open grasland, vlak boven en tussen de grassprietten. Hooibeestje is een typisch zandoogje van het vrije veld en ook in het duin zeer algemeen.

Het koevinkje

Heel karakteristiek voor het landschap met beschutte bosweides is het koevinkje. Dit zandoogje heeft er zelfs zijn naam te danken. Het is het vlindertje - vroeger ook wel 'vinkje' genoemd - dat in het kleinschalige boerenland van vroeger vaak in de buurt van koeien aan de bosrand gezien werd. Het koevinkje heeft zich de afgelopen twintig jaar enorm over het duingebied van Zuid-Kennemerland uitgebreid. Vlogen de vlinders begin jaren negentig alleen maar in de bosrijke binnenduinen van Driehuis-Westerveld, nu hebben ze de hele binnenduinrand veroverd en de bosjes van het middenduin gevonden.

Ook in het Langeveld zijn de chocoladebruine koevinkjes met hun omcirkelde 'oogjes' in juli niet te missen. Ze behoren tot de dartelende zandoogjes en blijven graag in groepjes rond een favoriete braamstruik hangen. Het koevinkje is in de periode 2008 tot 2012 in aantal toegenomen maar verspreid zich nauwelijks omdat de bosranden lang niet overal geschikt zijn. Vooral een harde overgang van hoge naar lage vegetatie heeft de vlinders weinig te bieden. Koevinkjes en andere bosrandvlinders zoals gehakkelde aurelia en landkaartje hebben baat bij struikenrijke randen met grassen, ruigtekruiden en braambosjes. Zo kunt u op een mooie zomerse dag in het Langeveld genieten van veel vlinderpracht.

JOOP MOURIK IS SECRETARIS VAN DE KNNV-DAGVLINDERWERKGROEP ZUID-KENNERLAND

De kleine vuurvlinder behoort tot de blauwtjes, en is een soort van open drage gebieden. Plant zich voort op schapenzuring. Foto: Joost van der Sluijs

Het hooibeestje is kleiner dan de andere zandoogjes, en is een soort van heiden, duinen en schrale graslanden, vooral op zandgronden. Foto: Joost van der Sluijs

Het koevinkje is een soort van bos- en struweelranden en hagen. Plant zich voort op grassen. Kamt vooral voor in oostelijk Nederland, maar ook op steeds meer plekken in de duinen. Foto: Joost van der Sluijs